

TÜRI ÜHISGÜMNAASIUM **valikkursuse FILOSOFIA ainekava**

Aine

Filosoofia voores on anda võime mõtelda oma peaga, mitte võtta omaks kellegi ettevalmistatud uskumuste pakette, mis annavad kaks valikut: nendega nõustuda või mitte nõustuda.

Filosoofia valikkursus(ed) lõimivad praktiliselt kõikide ainetega.

Lõimimiskohad:

1. Filosoofia mõtteliinid on seotud nii ajaloo kui ka kirjanduse ainekavaga.
2. Filosoofiline mõtlemine on seotud emakeele ja teiste keeltega, aga matemaatika spetsiifilise keelega (loogikat puudutavad osad).
3. Filosoofilise mõtlemise harjutamine on seotud nii ajaloo, matemaatika kui ka füüsikaga;
4. Arutelu on lisaks nimetatud ainetele seotud tihedalt näiteks ühiskonnaõpetusega (debatid)
5. Filosoofilise essee kirjutamine on tihedalt seotud ajaloo ja emakeelega.
6. Arutlusteemad filosoofilistest küsimustest: teadmist ja teadmisi puudutavad küsimused; väärtusi puudutavad küsimused; ühiskonda ja keskkonda puudutavad küsimused on lõimitavad praktiliselt kõigi ainetega.

Tervikpildi saamiseks on vajalik teada nii filosoofia ajaloo etappe, olulisemaid probleeme ja koolkondi ja ka seda, miks ja kuidas probleemide käsitlemine ajas muutus. Teiselt poolt eeldab filosoofia valikkursuste õpetamine ka filosoofiliste tekstide lugemisoskuse arendamist, filosoofilise mõtlemise eripära tundmaõppimist ja arutelu läbiviimist klassis. Seda kõike on keeruline saavutada, aeg paneb piirid.

Üks võimalik lahendus: õppetöö käigus peaks ideaalis tekkima nn tulipunkt, kuhu probleemid ja ajalugu koonduvad:

- ajastu mõtlemist kujundav kontekst, sh ajastu poolt tingitud eeldused mõtlemises ;
- mõtleja (koolkonna) positsioon oma ajas;
- filosoofiline probleem;
- probleemiga seotud filosoofiline terminoloogia;
- probleemi aktualiseerimine õpilase kaasajas;

- lahendus- ja tõlgenduskatsed õpitud tehnikate abil

Kui õpilast huvitab konkreetne filosoof(kellele tunnis pole aega pühendada) , siis saab viidata kirjandusele, mida ta lisaks lugeda võib.

Õppe-ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi filosoofia kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab kriitiliselt mõelda ning selgitada tolerantsuse vajalikkust liberaalses demokraatias;
- 2) on suuteline integreerima oma humanitaar-ja loodusteaduste alaseid teadmisi;
- 3) oskab keerulisi tekste mõista ja lugeda, näeb tekstide erinevaid tõlgendamisvõimalusi;
- 4) arendab oma teoreetilise arutlemise oskust ja analüüsivõimet;
- 5) kujundab oma maailmapilti, teadvustab oma väärtusi ja tegutsemisprintsiipe.

Õpitulemused

Kursuse läbimise järel õpilane:

- 1) Iseloomustab filosoofia ainevaldkonda ja filosoofilist käsitlusviisi eristades seda teaduste jt eluvaldkondade omast;
- 2) Eristab filosoofia valdkondi ja arutleb neile omaste küsimusepüstituste eripärade üle;
- 3) Iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate neile omaste käsitluste, mõistete ja autorite kaudu;
- 4) Koostab iseseisvalt lihtsamaid väiteid, definitsioone ja argumente ning mõtestab neid kriitilise mõtlemise vahenditega;
- 5) Loeb ja oskab analüüsida lihtsamat filosoofilist teksti ja koostab juhendamisel lihtsama filosoofilise essee;
- 6) Arutleb lihtsamate teadmisi viise, väärtusi ning ühiskonda ja keskkonda puudutavate filosoofiliste küsimuste üle, eristades filosoofilist arutelu tavaarutelust;
- 7) Väärtustab filosoofilist arutlust ja selle tulemusi, kuid annab endale aru tulemuste suhtelisusest, st nende seotusest eri käsitlusviiside ning aluseeldustega.

Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöök ja ümarlauavestluseks mööblit ümber paigutada.

Kool korraldab arvutit ning internetiühendust vajavate tööde tegemise klassis, kus on vähemalt üks arvuti kahe õpilase kohta.

Kool võimaldab ainekava eesmärke toetavaid demonratsioonivahendeid (sh DVDsid, CDsid; pilte, filme, videoid, temaatilist lisakirjandust populaarteadusliku ja ilukirjandusena).

Kool võimaldab korraldada õppekäike väljaspool klassiruumi.

Kursus Sissejuhatus filosoofiasse

Õppekorraldus

ainemaht: 35 tundi

Õppematerjal

Indrek Meos „Filosoofia põhiprobleemid. Õpik gümnaasiumile“, Koolibri 1998 (koos töövihikuga: „Filosoofia põhiprobleemid : gümnaasiumi töövihik“, Koolibri 1999-2005)

Seda täiendavad filosoofia ajaloo ja formaalse loogika aspektist:

Indrek Meos „Antiikfilosoofia“, „Uusaja filosoofia“, „Kaasaja filosoofia“, Koolibri 2000

Indrek Meos „Loogika. Argumentatsioon. Mõtlemiskultuur“, Koolibri 2003
<http://hot.ee/indrme/raamat.htm>.

Christoph Delius, Matthias Gatzemeier, Deniz Sertcan, Kathleen Wünscher „Filosoofia ajalugu: antiikajast tänapäevani“, Koolibri 2007

Esa Saarinen „Läänemaise filosoofia ajalugu tipult tipule Sokratesest Marxini“, Avita 1996, 2002, 2004, 2007

Elmar Salumaa „Filosoofia ajalugu“ (I-V), EELK Konsistooriumi kirjastusosakond 1992-1998

Gunnar Eriksson, Tore Frängsmyr „Ideedeajaloo põhijooni“, Atlex 2007

Linda Smith, William Raeper „Pilk ideede maailma : religiooni ja filosoofia minevik ja tänapäev : teejuht algajale“, Koolibri 2003

Jostein Gaarder „Sofie maailm“, Koolibri 1996

Stephen Law „Silmaringi teatmik. Filosoofia“, Varrak 2008

Jeremy Stangroom „Väike raamat suurtest ideedest : filosoofia“, Eesti Päevaleht 2008

Peter Kunzmann, Franz-Peter Burkard ja Franz Wiedmann „A ja O taskuteatmik : filosoofia“, Eesti Entsüklopeediakirjastus 2004

Peter J. King „Sada filosoofi : maailma suurimate mõtlejate elu ja töö“, Sinisukk 2005

Philip Stokes „100 tähtsamat mõtlejat“, Ersen 2008

Indrek Meos „Filosoofia sõnaraamat : olulisi mõisteid, koolkondi, filosoofe, seisukohti“, Koolibri 2002

Simon Blackburn „Oxfordi filosoofialeksikon“, Vagabund 2002

Ado, A. V. „Filosoofia leksikon“, Eesti Raamat 1985

Filosoofia õpetamise materjalide veebikogu <http://thales.ut.ee/gymnaasium>

Mare Oja (koostaja). „Filosoofia õpetamisest“, Argo 2006

Alan F. Chalmers „Mis asi see on, mida nimetatakse teaduseks?“, Ilmamaa 1998

Sergio Sismondo „Sissejuhatus teaduse ja tehnika uuringutesse“, TTÜ kirjastus 2008

Risto Selin, Marketta Ollikainen, Ilpo V. Salmi, Kulle Raig (toimetajad) „Teine maailm: kahtleja käsiraamat“, K&K 1997

Louis P. Pojman „Eetika. Õiget ja väärast avastamas“, Eesti Keele Sihtasutus 2005

Toivo Aavik, Külli Keerus, Kristi Lõuk, Ants Nõmper, Aive Pevkur, Leno Saarniit, Kadri Simm, Margit Sutrop, Margus Tõnissaar, Aire Vaher, Ivo Volt (koostajad), „Eetikakoodeksite käsiraamat“, Eesti Keele Sihtasutus 2007

Märt Põder, Margit Sutrop, Pille Valk (koostajad), „Väärtused, iseloom ja kool. Väärtuskasvatuse lugemik“, Eesti Keele Sihtasutus 2009

Eetika teemade jaoks leiab ajakohaseid abimaterjale Eetikaveebist (<http://www.eetika.ee>)

Epp Annus (toimetaja) „20. sajandi mõttevoolud“, Tartu Ülikooli Kirjastus 2009

Jonathan Wolff „Sissejuhatus poliitikafilosoofiasse“, Tartu Ülikooli Kirjastus 2005

Aire Vaher, Riste Keskpäik, Külli Keerus (koostajad ja toimetajad), „Keskkonnaeetika võtmetekste“, Eesti Keele Sihtasutus 2008 (veebis: <http://www.eetika.ee/401118>)

Jüri Lipping (koostaja) „Kaasaegne poliitiline filosoofia : valik esseid“, EÜS Veljesto kirjastus 2002

„Arutlev haridus. Eesti väitlusseltsi õpik“, Eesti Väitlusselts 2008

Ene Grauberg „Loogika, keel ja mõtlemine“, Tallinna Bakalaureuse Erakool 1996

Tõnu Tamme, Tanel Tammet, Rein Prank „Loogika : mõtlemisest tõestamiseni“, Tartu Ülikooli Kirjastus 1997, 2002

Metoodilisi juhiseid mõtlemise tehnikate harjutamiseks ja eri rühmaarutelude jm aktiivõppe meetodite kasutamiseks leiab nt:

Robert Fisher, „Õpetame lapsi õppima“, „Õpetame lapsi mõtlema“, „Mõtlemismängud“, Atlex 2004, 2005, 2006

Tarmo Salumaa, Mati Talvik, „Ajakohastatud õppemeetodid“, Merlecons 2003, 2004, „Õpitulemuste hindamine koolis“, Merlecons 2009

Tarmo Salumaa, Mati Talvik, Alvar Saarniit, „Aktiivõppe meetodid I, II, III“, Merlecons 2004, 2006, 2010

Tiia Pedastsaar „Õpi- ja õpetamisviisid : õppevahend Tartu Ülikooli õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste bakalaureuseõppe üliõpilastele“, Vali Press 1999

Õppesisu

Üldteemad	Alateemad
Üldine sissejuhatus kursusesse – nõuded kursuse läbimiseks, kirjalikele töödele, kasutatav kirjandus.	Sissejuhatus teemasse Mis on filosoofia?
Filosoofiline mõtlemine	Teoreetiline ja eelteoreetiline kultuur. Mõtlemise dünaamika. Stiil ja tekst.
Filosoofia struktuur ja põhimõisted. Filosoofia ja religioon. Filosoofia ja kirjandus. Metafüüsika.	
Argumenteerimisoskus ja loogika kui mõtlemise kunst.	Õige mõtlemise põhireeglid, mõiste, otsustus, lausearvutus.
Antiikfilosoofia.	Filosoofia kuldajastu: Sokrates, Platon
Filosoofia ja teoloogia, usk ja mõistus.	
Uusaja filosoofia.	Olemisõpetus ja tunnetusteooria.
	Mis on teadmine? Tõde. Keha ja vaim.
	Kahtlus.
	Mis on teadus? Teaduse meetodid
Praktiline filosoofia. Valgustus.	Valgustuslikud ideed teaduses ja ühiskonnas
Väärtused	Mis on väärtused?
Sotsiaal- ja poliitikafilosoofia	Vabadus, õigused
	Riik, valitsemine
Kaasaegsed probleemid eetikas	
Kaasaegsed probleemid eetikas	
Eesti filosoofia Kokkuvõttev tund	Tagasiside esseede kohta

